

Sosiaali- ja terveysministeriölle

22.7.2026

Viite: VN/20873/2026

Suomen Sydänliitto ry:n lausunto luonnoksesta sosiaali- ja terveysalan yhdistysten ja säätiöiden rahoituksesta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamiseksi

Suomen Sydänliitto ry kiittää mahdollisuudesta lausua luonnoksesta STEA-avustusten myöntämisestä annetun asetuksen muuttamiseksi. Sydänliitto kannattaa sitä, että asetusta täsmennetään ja että avustusten myöntämisen merkitykseltään sitovat ja virkapohjaista valmistelua ohjaavat kriteerit todetaan mahdollisimman selkeinä valtioneuvoston asetuksessa. Pidämme perusteltuna sitä, että asetuksessa täsmennetään sekä avustuksen myöntämisen edellytyksiä että avustuksen myöntämistä puoltavia tekijöitä erityisesti tilanteessa, jossa avustusmäärärahat ovat niukkkenevia ja avustuksia on tarpeen kohdentaa mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti.

Kohtaavan toiminnan määrittely ja edellytykset

Ihmisiä tavoitetaan ja tuetaan monin eri tavoin. Kohtaaminen voi tapahtua kasvokkain, digitaalisissa palveluissa, etäyhteyksin, puhelimitse ja vertaistukialustoilla. Monille kohderyhmille juuri tällaiset toimintamuodot voivat olla saavutettavin tai ainoa mahdollinen tapa hakea tietoa ja tukea.

Asetusluonnoksen mukaan avustuksen myöntämistä puoltavana tekijänä huomioidaan toiminnan painottuminen konkreettiseen ja kohtaavaan asiakastyöhön sekä eriarvoisuutta vähentävään, osallisuutta lisäävään ja ihmisen voimavaroja vahvistavaan toimintaan. Tässä yhteydessä käytetty käsite asiakastyö on mielestämme kovin kapea, etenkin kun otetaan huomioon se, että **järjestöjen kohtaavassa toiminnassa ei yleensä ole kyse asiakassuhteen muodostavasta palvelujen tuottamisesta. Ehdotamme, että asetuksessa käytetään käsitettä ”kohtaava työ”.**

Kohtaavaa toimintaa voi ja tulee toteuttaa monenlaisin toiminnoin ja niiden toteuttaja voi olla niin valtakunnallinen, alueellinen kuin paikallinenkin toimija – yksin tai yhdessä. Esimerkiksi sydänterveyden edistämisessä ja sairastuneiden tukemisessa tarpeellisia ovat järjestön tuottamana niin digitaaliset verkkokurssit ja hyvinvointipalvelut, sairaaloiden fyysiset sydäntukipisteet kuin laaja vertaistukihenkilötoimintakin.

Ihmisen voimavaroja vahvistavan toiminnan taustalla on oltava asiantuntemusta ja hyvää ymmärrystä kohderyhmästä. Toteutuakseen tämä edellyttää järjestöiltä mm. asiantuntijatyötä, toimintamallien kehittämistä, koulutusta ja koordinaatiota – sekä yhteistyötä eri alojen ammattilaisten ja päättäjien kanssa.

Näistä syistä **asetusmuistiossa on selvyyden vuoksi aiheellista todeta, että myös neuvonta, asiantuntijatyö, viestintä, koulutus, kehittämistyö, koordinaatio ja vaikuttamistyö voivat olla avustettavaa toimintaa silloin, kun toiminta edistää väestön terveyttä ja hyvinvointia.**

Tavoittavuus, avoimuus ja kustannustehokkuus

Järjestöjen toimintakenttä on monimuotoinen. Osa järjestöistä tekee erittäin tärkeää ja syvällistä työtä pienten, erityisen haavoittuvassa asemassa olevien kohderyhmien parissa, jolloin toiminnan vaikuttavuus ei näy suurina osallistujamäärinä. Toisaalta kansanterveysjärjestöjen keskeisenä tehtävänä on tavoittaa laajoja väestöryhmiä ja ehkäistä ongelmia ennen kuin ne näkyvät julkisissa palveluissa. Ne vastaavat kansanterveyshaasteisiin, joiden tautitaakka ja ehkäisevän työn potentiaali on yhteiskunnallisesti merkittäviä; toisaalta tukea tarvitsevien jo sairastuneiden ja heidän läheistensä joukko on mittava.

Kansansairauksien kuten sydän- ja verisuonisairauksien ehkäisyssä, terveyserojen kaventamisessa ja omahoidon (mukaan lukien sekundaaripreventio) tukemisessa myös digitaalisilla ratkaisuilla, viestinnällä ja muilla skaalautuvilla toimintamalleilla voidaan saavuttaa merkittäviä hyötyjä suurille kohderyhmille. Asetusmuistiossa digitaalista toimintaa käsitellään kuitenkin lähinnä saavutettavuuden näkökulmasta, mutta ei esimerkiksi laajan tavoittavuuden tai kustannustehokkuuden näkökulmasta. Siksi ehdotamme asetusmuistioon uutta kappaletta esimerkiksi näin:

"Toiminnan tavoittavuutta arvioitaessa tulee huomioida kohderyhmän koko, toiminnan tavoitteet sekä ratkaistavan yhteiskunnallisen haasteen luonne. Vaikuttava toiminta voi tarkoittaa sekä syvällistä tukea rajatulle kohderyhmälle että laajojen väestöryhmien tavoittamista. Digitaaliset palvelut, viestintä, vertaistuki ja muut skaalautuvat toimintamuodot voivat olla tarkoituksenmukaisia ja kustannustehokkaita keinoja saavuttaa toiminnan tavoitteet erityisesti silloin, kun kohderyhmä on suuri tai maantieteellisesti hajautunut."

Tuloksellisuuden arviointi

Asetusluonnoksessa todetaan avustuksen myöntämistä puoltavana tekijänä se, että hakija on huomioinut aiemmin saamansa palautteen. Tätä voidaan pitää perusteltuna lähtökohtana, mutta yksinään se ei ole riittävä osoitus toiminnan onnistumisesta tai kehittämisestä. Avustusten arvioinnissa tulee korostaa ennen kaikkea toiminnan tuloksia ja niiden systemaattista seuranta.

Pidämme erityisen tärkeänä sitä, että arviointikriteerit ovat ennakoitavia ja kannustavat pitkäjänteiseen toiminnan kehittämiseen. Keskeistä tulisi olla se, että järjestö pystyy tarkoituksenmukaisella tavalla osoittamaan toimintansa tuloksellisuuden ja vaikutukset suhteessa asetettuihin tavoitteisiin.

Arviointitapojen tulee kuitenkin olla erilaisille järjestöille ja toimintamuodoille soveltuvia. Vaikutusten osoittaminen voi perustua esimerkiksi palveluiden

käyttöön, osallistujien kokemuksiin tai saavutettuihin muutoksiin, mutta myös toiminnan tavoitteisiin sopiviin prosessimittareihin.

Asetusmuistiossa (3 §:n 2 momentti kohta 6) todetaan, että tuloksellisuusraporttien pohjalta tarkastellaan, onko asetetut tavoitteet saavutettu ja millaisia muutoksia kohderyhmässä on saatu aikaan. Edellä kuvattuun viitaten **pidämme pelkästään kohderyhmän muutokseen viittaamista kapeana ja ehdotamme sen tilalle yleisempää ilmaisua "millaisia toivottuja vaikutuksia on saatu aikaan suhteessa asetettuihin tavoitteisiin".**

Järjestön varallisuus ja taloudelliset valmiudet

Sydänliitto pitää perusteltuna, että järjestöjen taloudellinen asema huomioidaan avustuspäätöksiä tehtäessä. Toisaalta on tärkeää huolehtia siitä, ettei järjestöjä kannusteta talouden näkökulmasta lyhytjänteiseen toimintaan tai omien varojen tarkoituksettomaan vähentämiseen.

Hyvän hallinnon periaatteisiin kuuluu riittävä taloudellinen vakavaraisuus, joka turvaa toiminnan jatkuvuutta. Selvyyden vuoksi muistioon olisi hyvä sisällyttää näkökulmia järjestöjen vakavaraisuuden ja vastuullisen taloudenpidon arvioinnin merkityksestä, esimerkiksi seuraavasti:

"Avustusharkinnassa tulee kuitenkin huomioida, että järjestön vakavaraisuus ja vastuullinen taloudenpito ovat usein edellytys toiminnan pitkäjänteisyydelle, tuloksellisuudelle sekä toimintaympäristön muutokseen sopeutumiselle"



Marjaana Lahti-Koski

pääsihteeri

Suomen Sydänliitto ry